

Joël Heuillon

Ο/οι χώρος/-οι στη φωνητική μουσική του πρώιμου Μπαρόκ

Το ζήτημα του χώρου στη γραπτή δυτική μουσική κατά τη διάρκεια του πρώιμου Μπαρόκ (τέλη 16ου με αρχές 17ου αιώνα) καλύπτει τουλάχιστον δύο πτυχές: το χώρο ως αντικείμενο αναπαράστασης και το χώρο στην υλική του διάσταση ως ανάπτυξη της μουσικής εκτέλεσης.

Ο χώρος ως αντικείμενο αναπαράστασης επρόκειτο να υποστεί μεταλλάξεις. Σε διάστημα δύο γενεών, περνούμε από ένα θεωρητικό, δυνητικό χώρο, τον κλειστό «Κόσμο» που κληρονομήσαμε από τους αρχαίους (ένα μοντέλο που από τότε εισέρχεται σε κρίση), σε έναν αισθητό, υλικό χώρο, αυτόν της φύσης, μέσα στον ορμητικό και δυναμικό κόσμο της ύλης, όπου κινούνται οι άνθρωποι και ο οποίος χρησιμεύει ως μια απτή αλληγορία της αναπαράστασης του εσωτερικού χώρου των υποκειμένων: το «τοπίο» ως προβολή του συναισθηματικού κόσμου. Η δραματική μουσική θα φτάσει στο σημείο να ανανεώσει την οργάνωση της μουσικής συνοδείας (*continuo*) με ένα τονικό σύστημα διαρκώς εξελισσόμενο και απτό, που υλοποιείται διαμέσου των αναπαριστώμενων συναισθημάτων: ο τραγουδιστής εκφράζει την εσωτερικότητά του μέσω των λέξεων του ποιήματος, ενώ η μουσική συνοδεία την εκδηλώνει μέσα από ένα δυναμικό χωρο-χρονικό ξεδίπλωμα επί της θεατρικής σκηνής.

Αυτή η διαδικασία είχε ξεκινήσει από τους ουμανιστές, οι οποίοι οραματίζονταν τη δυνατότητα ενός μουσικού θεάτρου και είχαν πειραματιστεί με διάφορα εφέ (στερεοφωνία, αντήχηση κ.ά.), επιθυμώντας να προσδώσουν στη μουσική το χαρακτήρα ενός «θεάματος» που, καθώς ξεδιπλώνεται, πραγματώνει το σκηνικό χώρο. Η θρησκευτική μουσική, την οποία απασχολεί εξίσου η επίδραση που ασκεί στους αποδέκτες της (τους πιστούς), αλλά και ως κληρονόμος αρχαίων μεθόδων (πολυφωνία) που έχουν ωστόσο χάσει την αντιστικτική τους ευαισθησία (ομοφωνία), θα εξαντλήσει τις δυνατότητες του χώρου των θρησκευτικών κτιρίων, παράγοντας διάφορα έντονα αισθητηριακά εφέ (πολυχορικότητα).